

Realizacja programów współpracy transgranicznej w województwie podkarpackim w ramach perspektywy finansowej 2007–2013

WPROWADZENIE

W chwili obecnej, szczególnie w obszarach przygranicznych sąsiadujących ze sobą państw, uwidacznia się konieczność przezwycięzania krępujących do tej pory uregulowań państwowych. Gotowość obywateli, gmin i regionów granicznych do wspólnego poszukiwania rozwiązań problemów transgranicznych nie oznacza zamiaru przesuwania granic lub pozbawienia państw ich suwerenności. Chodzi jedynie o przezwycięzenie „blizn historii”, umożliwienie ludności zamieszkującej obszary przygraniczne lepszej współpracy we wszystkich dziedzinach życia oraz urzeczywistnienie idei „Europy obywateli” [Milczarek, 2010, s. 14]. Dlatego celem działalności w regionach transgranicznych jest rozwój struktur kooperacji, procedur i narzędzi, umożliwiających niwelowanie przeszkód i kwestii mogących dzielić te regiony, a w rezultacie przezwycięzanie granic, względnie sprowadzenie ich do znaczenia czysto administracyjnego. W warunkach postępującej integracji europejskiej i rozwijającej się współpracy gospodarczej także mieszkańcy stref przygranicznych muszą mieć możliwość realizacji swojego prawa do równorzędnych warunków życiowych, swobody przemieszczania i łatwiejszej mobilności w nowej Europie. Oprócz między państwowych traktatów, rozporządzeń Unii Europejskiej oraz programów pomocowych i struktur kooperacyjnych to przede wszystkim polityczna wola zarówno rządów państw jak i na szczeblu regionalnym lokalnym decyduje o powodzeniu transgranicznej współpracy [Rejman, 2007, s. 17].

W odniesieniu do ogólnoeuropejskich dysproporcji głównie współpraca transgraniczna przyczynia się do zmniejszania nierównowagi gospodarczej i barier w sąsiadujących regionach przygranicznych, poprzez działania na określonym regionalnie obszarze w ramach partnerskiej współpracy z państwami narodowymi i instytucjami europejskimi.

Regionalna polityka gospodarcza w regionach granicznych i transgranicznych dąży do zmniejszania różnic rozwojowych wynikających z granicznego położenia i wpisuje się w zasadnicze cele polityk narodowych i europejskich (np. polity-

ka rolna, polityka strukturalna, polityka gospodarcza, polityka zagospodarowania przestrzennego, polityka regionalna, polityka społeczna itd.). Regionalne transgraniczne koncepcje rozwoju oraz programy operacyjne są opracowywane i uzupełniane przez regiony graniczne i transgraniczne jako podstawa ich wspólnego rozwoju, a państwa narodowe i Unia Europejska je współfinansują.

Przy pomocy transgranicznych programów dochodzi do konkretnych działań i projektów, które prowadzą do poprawy transgranicznej kooperacji małych i średnich firm, rozwoju nowych transgranicznych relacji biznesowych producentów i dostawców, eliminowania wynikających z nadgranicznego położenia słabości konkurencyjnych (trudności w prywatnych i publicznych przetargach, bariery administracyjne, dumping socjalny), promocji transgranicznych inicjatyw w zakresie kształcenia zawodu i uznawania państwowych świadectw kwalifikacji drugiego państwa, a także do umożliwienia powstania faktycznie transgranicznego rynku pracy, prowadzenia transgranicznych parków przemysłowych i gospodarczych, tworzenia transgranicznych podmiotów oferujące usługi komunalne (np. zaopatrzenie wodę, gospodarka ściekowa, zagospodarowanie odpadów) oraz transgranicznych usług w służbie zdrowia [Chojnicki, Czyż, 1993, s. 15].

W realizacji powyższych celów na obszarze województwa podkarpackiego, duże znaczenie mają programy współpracy takie jak: Program Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka 2007–2013 oraz Program Współpracy Transgranicznej Polska – Białoruś – Ukraina 2007–2013.

ZAŁOŻENIA PROGRAMU WSPÓŁPRACY TRANSGRANICZNEJ RZECZPOSPOLITA POLSKA – REPUBLIKA SŁOWACKA 2007–2013 W WOJEWÓDZTWIE PODKARPACKIM

Głównym celem Programu, realizowanego w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej, jest wzmocnienie opartej na partnerstwie współpracy polsko-słowackiej, mającej na celu trwały rozwój obszaru przygranicznego. Program realizowany jest na przygranicznych obszarach Polski i Słowacji (podregion krośnieńsko-przemyski oraz powiat grodzki Rzeszów na terenie województwa podkarpackiego).

Pogranicze polsko-słowackie wymaga znaczących inwestycji, które pozwolą rozbudować, zmodernizować i usprawnić obecnie zaniedbaną infrastrukturę. W ramach programu wspierane są wspólne przedsięwzięcia służące ludności po obu stronach granicy, a więc wykazujące znaczący efekt transgraniczny. Działania te prowadzone są na dwóch płaszczyznach: infrastruktury drogowej i komunikacyjnej oraz infrastruktury ochrony środowiska, w tym dotyczącej ochrony przed katastrofami naturalnymi. Zwiększenie wydatków na infrastrukturę drogową i komunikacyjną wpływa na poprawę dostępności obszarów położonych

z dala od krajowych ośrodków rozwoju. Przedsięwzięcia te umożliwiają wykorzystanie dogodnego położenia geograficznego, dla rozwoju transportu tranzytowego oraz transportu i komunikacji w wymiarze lokalnym.

Podczas planowania inwestycji związanych z infrastrukturą w regionie polsko-słowackiego pogranicza pod uwagę zostały wzięte warunki środowiskowe, powiązane bezpośrednio z rozwojem działalności gospodarczej. Wspólne przedsięwzięcia w celu poprawy infrastruktury ochrony środowiska, które są finansowane w ramach tego Priorytetu, powinny istotnie przyczyniać się do zachowania bogactwa walorów naturalnych, a także do zrównoważonego rozwoju regionu przygranicznego.

Zgodnie z opisem sytuacji społeczno-gospodarczej, pogranicze polsko-słowackie wymaga wybudowania nowej oraz modernizacji i rozbudowy istniejącej infrastruktury komunikacyjnej i transportowej, przede wszystkim połączeń drogowych. Ze względu na ograniczone zasoby program nie obejmuje dużych inwestycji. Promowane są działania na mniejszą skalę, dążące głównie do poprawy bezpośrednich połączeń między słowacką i polską stroną obszaru pogranicza lub do poprawy dostępności konkretnego terenu do celów gospodarczych i turystycznych. Wspierane są projekty ukierunkowane na rozwój i modernizację infrastruktury ułatwiającej przekraczanie granic, tj. poprzez modernizację i budowę dróg lokalnych prowadzących do granicy.

Ważnym elementem inwestycji realizowanym w ramach tego typu przedsięwzięć są działania o charakterze infrastrukturalnym zmierzające do rozbudowy sieci telekomunikacyjnych oraz służące rozwojowi społeczeństwa informacyjnego, z uwzględnieniem nowoczesnych rozwiązań komunikacyjnych (Internet).

ROZWÓJ SPOŁECZNO-GOSPODARCZY

Z jednej strony tereny przy granicy polsko-słowackiej wykazują mniejszą dynamikę w zakresie tempa zmian społeczno-gospodarczych i odnotowuje się na nich wysoki poziom bezrobocia, a z drugiej strony mają one znaczny potencjał przyrodniczy i kulturowy, oferując dobre warunki dla rozwoju sektora usług turystycznych. Realizowane projekty mają przyczynić się do wykorzystania tego potencjału oraz do rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru pogranicza. Wyodrębniono tutaj trzy tematy, które skupiają się na rozwoju turystyki, ochronie dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego oraz tworzeniu sieci współpracy łączących partnerów polskich i słowackich [Więckowski, 2004, s. 24].

Aby poprawić trudną sytuację na rynku pracy należy podjąć specjalne działania. Współpraca transgraniczna może doprowadzić do efektywniejszego wykorzystywania zasobów ludzkich. Umożliwia tworzenie nowych miejsc pracy,

głównie w sektorze MŚP, zwłaszcza w turystyce. Jednakże warunkiem powstania nowych firm jest osiągnięcie pewnego poziomu przedsiębiorczości, który umożliwi wykorzystanie wewnętrznego potencjału (w tym także w zakresie rękodzielnictwa i tradycji rzemieślniczych /zawody ginące i niszowe/), wykorzystania naturalnych metod w rolnictwie lub dobrych warunków do rozwoju handlu).

W tej kwestii owocna może się okazać wymiana informacji i wiedzy między polskimi i słowackimi partnerami. W tym celu należy także promować współpracę pomiędzy instytucjami otoczenia biznesu, instytucjami rynku pracy, cechami, zrzeszeniami, kongregacjami, ośrodkami badawczymi, szkołami i innymi organizacjami samorządu gospodarczego, w tym przede wszystkim turystycznego. Ich współpraca przyczyni się do efektywniejszego wykorzystywania zasobów ludzkich i wzrostu przedsiębiorczości.

Obszar współpracy obejmuje promocję innowacyjnych technologii, transfer know-how i tworzenie sieci instytucji celem ułatwienia wymiany doświadczeń i innowacji do MŚP i wzmocnienia powiązań pomiędzy centrami badawczymi i przedsiębiorstwami. Wdrażanie tych działań jest istotne dla obszaru transgranicznego, aby sprostać wyzwaniom związanym z gospodarką wiedzy.

Rozwój gospodarczy obszarów przy granicy polsko-słowackiej wiąże się z bogatym dziedzictwem przyrodniczym i kulturowym. Zakres współpracy transgranicznej związany z ochroną dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego jest bardzo szeroki, zwłaszcza gdy jest on połączony z promowaniem turystyki. Wspólne przedsięwzięcia realizowane w ramach tego tematu powinny zmierzać w kierunku rozwoju infrastruktury turystycznej. Duży nacisk kładziony jest na inwestycje związane z rozwijaniem istniejących i potencjalnych uzdrowisk oraz publiczną opieką zdrowotną. Poprawa sytuacji w tej dziedzinie pozwoliła na zmniejszenie problemu marginalizacji wynikającej z bezrobocia.

Znaczące korzyści dla rozwoju współpracy transgranicznej przynosi współpraca w dziedzinie turystyki, sportu i rekreacji, ponieważ w dłuższym okresie może ona stanowić główny czynnik rozwoju polsko-słowackiego pogranicza. Należy także w dalszym ciągu zacieśniać relacje między polskimi i słowackimi organizacjami i zrzeszeniami turystycznymi. Kontakty te mogą przyczynić się do promowania przedsiębiorczości.

Szczególnie istotne jest zachęcanie do nauki języków obcych, polskiego i słowackiego oraz wymiana informacji i danych w celu rozwoju turystyki transgranicznej. Region oferuje obiecujące warunki dla rozwoju eko- i agroturystyki. Należy wspierać wysiłki dążące do nawiązania współpracy w tej dziedzinie pomiędzy różnymi ośrodkami lub organizacjami turystycznymi po obu stronach granicy.

Należy pokreślić również znaczenie produktów turystyki regionalnej na terenach przygranicznych. Ich promocja i ochrona powinna zostać wzmocniona, a wspierane powinny być działania w celu zwiększenia bezpieczeństwa turystów odpoczywających lub uprawiających sport na terenach górzystych [Stolarczyk, Kuzicki, 2003, s. 31].

OCHRONA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I PRZYRODNICZEGO

Polsko-słowackie pogranicze jest terenem znanym ze swojego bogatego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego. Wykorzystując ten fakt i jednocześnie przyczyniając się do ochrony tych zasobów wspierane są przedsięwzięcia służące tworzeniu sieci tematycznych łączących miejsca o podobnych cechach i mające na celu rozwój nowej oferty i produktów turystycznych (np. drewniane kościoły lub szlaki gotyckie). Istotne jest tutaj wsparcie dla istniejących oraz tworzenie nowych produktów turystycznych, wykorzystujących walory kulturowe oraz przyrodnicze pogranicza. Dzięki działaniom transgranicznym tereny o takich walorach mogą być skuteczniej promowane poza granicami Polski i Słowacji. Aby zachować dziedzictwo kulturowe regionu należy przygotować wspólne projekty pozwalające społecznościom lokalnym na zachowanie swojej tożsamości poprzez na przykład zintegrowane produkty kulturowe i turystyczne. Istotne jest tutaj wsparcie działań, także w zakresie infrastruktury, instytucji kultury obu stron pogranicza oraz inicjowanie powstawania domów współpracy i wymiany kulturalnej. Należy również zadbać o należytą ochronę obiektów dziedzictwa kulturowego (opieka i ochrona zabytków) oraz dziedzictwa przyrodniczego (pomniki przyrody, miejsca chronione). Promowane są działania zmierzające do powszechnego udostępnienia wskazanych walorów przy jednoczesnej ochronie ich wartości zabytkowej oraz przyrodniczej.

Przewiduje się realizację wspólnych działań, mających na celu ochronę różnych gatunków roślin i zwierząt. Istotne jest podejmowanie działań w celu podniesienia świadomości ekologicznej, a także przygotowanie wspólnych programów ochrony przyrody oraz dziedzictwa kulturowego i historycznego na różnych poziomach. Wspierane są również działania prewencyjne związane z zagrożeniami fauny i flory, jak również opracowywanie programów jej ochrony.

PROJEKTY SIECIOWE

Działania podejmowane w ramach tego tematu mają formę sieci współpracy nawiązywanej pomiędzy współpracującymi ze sobą instytucjami, zarówno po stronie polskiej, jak i słowackiej. Sieci te są konkretyzacją dotychczasowej współpracy instytucji, która prowadzona jest już od dłuższego czasu, jednak formalnie nie istniały dotychczas instrumenty finansowe wspierające kooperację w takiej formie. Sieci zawiązywane w ramach tego tematu będą sieciami tematycznymi, które dotyczą m.in. współpracy gospodarczej, edukacyjnej, kulturalnej, a także współpracy dotyczącej bezpieczeństwa po obu stronach granicy.

Sieci tematyczne koncentrują na poprawie potencjału obszaru pogranicza w obszarze badań i rozwoju i innowacji. Wspierana jest współpraca pomiędzy

uniwersytetami, instytutami naukowymi, instytutami badawczymi, instytucjami środowiska biznesu i organizacjami przedsiębiorców.

Sieci umożliwiają będą wymianę informacji, lepszą współpracę i tworzenie nowych instytucjonalnych struktur współpracy transgranicznej. Rezultatem podejmowanych działań jest tworzenie nowych rozwiązań, strategii i polityk. W ramach tego tematu możliwe będzie podejmowanie działań „miękkich” (np. organizacja spotkań, grup roboczych, szkoleń), jak również realizacja małych inwestycji infrastrukturalnych, z wyjątkiem infrastruktury komunikacyjnej związanej z tworzeniem bądź udoskonalaniem istniejącej sieci. Tworzone sieci charakteryzuje elastyczność i zdolność do powiększania się wraz z rozszerzaniem zakresu tematycznego sieci.

Do sieci przystępują organy administracji regionalnej i samorządowej, uczelnie wyższe, służby ratownicze, publiczna opieka zdrowotna, organizacje społeczne i zawodowe, organizacje zrzeszające przedsiębiorców, organizacje pozarządowe i inne uprawnione podmioty zainteresowane współpracą w ramach sieci.

WSPARCIE INICJATYW LOKALNYCH

W ramach tego priorytetu wdrażane są małe projekty typu „ludzie dla ludzi”. Instrument ten jest kontynuacją „Wspólnego Funduszu Małych Projektów” istniejącego w ramach polsko-słowackiego programu PHARE CBC oraz wyodrębnionego Działania – „Wsparcie inicjatyw lokalnych” w ramach Programu Interreg IIIA Polska – Republika Słowacka 2004–2006. Ogólnym celem wspierania inicjatyw lokalnych jest rozwój i intensyfikacja współpracy między społecznościami po obu stronach granicy, mająca w przyszłości przyczynić się do poprawy sytuacji w dziedzinie kultury, oświaty, turystyki, sportu oraz w sferze społecznej i gospodarczej. Bliska współpraca na obszarze pogranicza (np. między lokalnymi instytucjami kulturalnymi i oświatowymi) pogłębia stosunki dobrosąsiedzkie. Możliwe jest również wspieranie działań dla grup społecznie marginalizowanych (takich jak niepełnosprawni, mniejszości). Przedsięwzięcia objęte tym priorytetem (np. organizacja konferencji i wystaw, opracowanie studiów i publikacji) zachęcą instytucje lokalne oraz obywateli do zaangażowania się we wspólne inicjatywy. Dofinansowanie inicjatyw lokalnych o niewielkiej skali może stworzyć fundament dla większych wspólnych projektów transgranicznych. Podczas wdrażania tego priorytetu możliwa jest realizacja drobnych inwestycji infrastrukturalnych powiązanych z przedsięwzięciami o charakterze „miękkim”.

Należy również zaznaczyć, iż dla wspólnego rozwoju regionalnego ważne jest, aby wspierać edukację, wymianę wiedzy specjalistycznej na polu systemów edukacyjnych, między instytucjami oświatowymi po to, aby podnieść poziom edukacji i zwiększyć efektywność procesów edukacyjnych na terenach przygranicznych.

POMOC TECHNICZNA

Pomoc techniczna (PT) jest wykorzystana do zapewnienia efektywnego i przejrzystego zarządzania programem oraz jego sprawnego funkcjonowania. Priorytet ten obejmuje stworzenie i finansowanie wydatków Instytucji Zarządzającej, Instytucji Krajowej, Instytucji Certyfikującej, Instytucji Audytowej, Instytucji Pośredniczących oraz Wspólnego Sekretariatu Technicznego. Ponadto może obejmować także koszty funkcjonowania Punktów Informacyjnych na Słowacji, w tym koszty organizacji spotkań roboczych oraz koszty operacyjne. Należy wziąć pod uwagę również koszty związane z przygotowaniem programu na następny okres, który będzie odnosił się do nowej perspektywy finansowej.

Środki PT przeznaczane są również na działania promujące program, a także jego ocenę i ewaluację. Przygotowany został plan działań w zakresie komunikacji obejmujący wiele seminariów i kampanii informacyjnych. Wspierana jest wymiana informacji dotyczących proponowanych projektów. Podejmowane będą działania mające na celu pomoc dla wnioskodawców przy tworzeniu koncepcji projektu i przy poszukiwaniu partnerów. W ramach Priorytetu przewiduje się promowanie wykorzystania technik informacyjnych (Internetu) oraz wspieranie działań promocyjnych i informacyjnych regionalnych punktów kontaktowych.

REALIZACJA PROGRAMU WSPÓŁPRACY TRANSGRANICZNEJ RZECZPOSPOLITA POLSKA – REPUBLIKA SŁOWACKA 2007–2013 W WOJEWÓDZTWIE PODKARPACKIM

Łączny budżet programu na lata 2007–2013 wynosi prawie 185,2 mln euro, w tym środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego to ponad 157,4 mln euro. Dotychczas odbyły się dwa nabory wniosków.

W ramach I naboru wniosków (14 sierpnia – 31 października 2008 r. – tabela 1) zatwierdzono do dofinansowania 10 projektów złożonych przez wnioskodawców z województwa podkarpackiego na łączną kwotę dofinansowania 11 808 215,20 € Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR). Podpisano umowy na 10 projektów na łączną kwotę dofinansowania 11 566 890,10 € EFRR.

Ponadto zatwierdzono do dofinansowania 45 mikroprojektów w ramach I naboru na kwotę 1 719 925,25 € EFRR – Oś priorytetowa III *Wsparcie inicjatyw lokalnych*. Do dnia 31 stycznia 2011 r. podpisano umowy na 43 mikroprojekty na kwotę 1 653 748,20 € EFRR (dwóch beneficjentów zrezygnowało z realizacji projektów przed podpisaniem umowy).

Tabela 1. Wyniki I naboru – wnioskodawcy z terenu województwa podkarpackiego

Oś priorytetowa / temat	Liczba umów	Wartość dofinansowania z EFRR w €
Oś priorytetowa I Rozwój infrastruktury transgranicznej	2	4 298 764,36
Temat 1.1 Infrastruktura komunikacyjna i transportowa	2	4 298 764,36
Temat 1.2 Infrastruktura ochrony środowiska		
Oś priorytetowa II Rozwój społeczno-gospodarczy	8	7 268 125,67
Temat 2.1 Rozwój współpracy transgranicznej w zakresie turystyki	2	2 929 765,13
Temat 2.2 Ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego	4	3 861 661,84
Temat 2.3 Projekty sieciowe	2	476 698,70
Razem	10	11 566 890,10
<i>Liczba zawartych umów na realizację mikroprojektów – I nabór</i>		
Oś priorytetowa III Wsparcie inicjatyw lokalnych – Mikroprojekty	43	1 653 748,20

Źródło: dane Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podkarpackiego.

W ramach II naboru wniosków (11 stycznia – 31 marca 2010 r. – tabela 2) zatwierdzono do dofinansowania 42 projekty na kwotę ok. 53,4 mln euro, w tym 5 projektów złożonych przez wnioskodawców z terenu województwa podkarpackiego o łącznej wartości dofinansowania 3,7 mln euro. Obecnie trwa podpisywanie umów z beneficjentami.

Tabela 2. Wyniki II naboru – wnioskodawcy z terenu województwa podkarpackiego

Oś priorytetowa / temat	Liczba umów	Wartość dofinansowania z EFRR w €
Oś priorytetowa I Rozwój infrastruktury transgranicznej	1	1 547 383,27
Temat 1.1 Infrastruktura komunikacyjna i transportowa	-	
Temat 1.2 Infrastruktura ochrony środowiska	1	1 547 383,27 (brakuje 1 260 906,52 € do pełnego dofinansowania)
Oś priorytetowa II Rozwój społeczno-gospodarczy	4	2 156 880, 55
Temat 2.1 Rozwój współpracy transgranicznej w zakresie turystyki	2	1 587 014,24 (brakuje 1 260 906,52 € do pełnego dofinansowania)
Temat 2.2 Ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego	-	
Temat 2.3 Projekty sieciowe	2	569 866,31
Razem	5	3 704 263,82
<i>Liczba zawartych umów na realizację mikroprojektów – II nabór</i>		
Oś priorytetowa III Wsparcie inicjatyw lokalnych – Mikroprojekty	17	638 523,50

Źródło: dane Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podkarpackiego.

Do końca 2010 roku została zakończona realizacja rzeczowa trzech projektów złożonych przez wnioskodawców z terenu województwa podkarpackiego w trakcie I naboru wniosków:

1. *Rozwój infrastruktury transgranicznej poprzez modernizację dróg lokalnych w gminach Zarszyn i Nizna Sitnica*, złożony przez Gminę Zarszyn. W ramach projektu zrealizowano następujące działania:
 - modernizacja czterech dróg (wykonanie nawierzchni asfaltowej) o łącznej długości 2 618,34 m;
 - poprawa dostępności komunikacyjnej do ośrodków kulturalnych, sportowych i turystycznych (m.in. Dom Kultury, zabytkowy park, stadion piłkarski, korty tenisowe, ścieżka edukacyjna przy Leśniczówce „Hrendówka”, Koło Łowieckie „Ryś”, rzeka Wisłok, bar gastronomiczny);
 - poprawa bezpieczeństwa użytkowników ruchu poprzez modernizację nawierzchni i wykonanie poboczy;
 - podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej, turystycznej i rekreacyjnej terenów przygranicznych.
2. *Zielone dziedzictwo – Parki Jarosławia i Humennego*, którego Partnerem Wiodącym była Gmina Miejska Jarosław. W ramach projektu zrealizowano następujące działania:
 - modernizacja parku przy ul. Czesławy Puzon ps. „Baśka” w Jarosławiu; produktem bezpośrednim jest odnowiony park o łącznej powierzchni 0,68 ha, w tym: fontanna, alejki spacerowe, ławki, drzewa i zieleń;
 - zorganizowano międzynarodową konferencję samorządową pod nazwą „Zarządzanie terenami zielonymi w miastach karpackich”.
3. *Sieć Miast Euroregionu Karpackiego*, złożony przez Gminę Miejską Jarosław. W ramach projektu zrealizowano następujące działania:
 - powołano zespoły tematyczne do spraw turystyki i do spraw gospodarki, które wypracowały w ramach spotkań pilotażowe procedury współpracy oraz zasady tworzenia wspólnych projektów;
 - utworzono Sieć Miast Euroregionu Karpackiego jako platformę współpracy polskich i słowackich samorządów miejskich przynależących do Euroregionu Karpackiego. Zadaniem Sieci jest działanie na rzecz koordynacji rozwoju ośrodków miejskich w regionie przygranicznym;
 - zorganizowano konferencje w Jarosławiu i Humennem;
 - zlecono opracowania 2 studium: „Jak tworzyć produkt turystyczny miast karpackich” oraz „Jak inwestować w miastach karpackich”.

Dotychczasowe dwa nabory wniosków praktycznie wyczerpały środki Programu. Nie przewiduje się kolejnych naborów w ramach Osi Priorytetowych I i II, natomiast planowane są jeszcze dwa nabory mikroprojektów w ramach Osi Priorytetowej III, z których najbliższy ma się rozpocząć na początku 2012 roku. W trakcie tych naborów do rozdysponowania pozostaje kwota 1 893 116,88 EUR z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

ZAŁOŻENIA PROGRAMU WSPÓŁPRACY TRANSGRANICZNEJ POLSKA – BIAŁORUŚ – UKRAINA 2007–2013

Program Współpracy Transgranicznej Polska – Białoruś – Ukraina 2007–2013 w ramach Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa (EISP) kontynuuje i rozszerza współpracę na obszarze pogranicza trzech krajów, która dotychczas rozwijana była w ramach Programu Sąsiedztwa Polska – Białoruś – Ukraina INTERREG IIIA/Tacis CBC 2004–2006 (Program Sąsiedztwa).

Pomimo znaczącego postępu współpracy transgranicznej, poziom integracji obszaru objętego programem wymaga dalszej poprawy co przyczyni się do pełnego wykorzystania potencjału społecznego i gospodarczego regionu przygranicznego. Jest to tym ważniejsze, że poziom rozwoju gospodarczego obszaru objętego programem jest niedostateczny – charakteryzuje się stosunkowo niskim PKB *per capita*, bardzo wysoką stopą bezrobocia w polskiej części, stosunkowo dużym udziałem rolnictwa w strukturze zatrudnienia, relatywnie niską konkurencyjnością i innowacyjnością MŚP, niskimi nakładami na B+R oraz technicznymi standardami ochrony środowiska [Skrzypek, 2006, s. 41].

Program ułatwi współpracę transgraniczną poprzez zbliżanie do siebie różnych osób i podmiotów – mieszkańców, instytucji i organizacji, przedsiębiorstw i społeczności lokalnych – w celu lepszego wykorzystywania możliwości, jakie niesie wspólny rozwój obszaru przygranicznego.

Program został przygotowany przez wspólną grupę roboczą, która składała się z przedstawicieli władz centralnych i regionalnych trzech krajów, zgodnie z Rozporządzeniem (WE) nr 1638/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 października 2006 r. określającego przepisy ogólne w sprawie ustanowienia Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa. Rola koordynacyjna została przypisana Ministerstwu Rozwoju Regionalnego Rzeczypospolitej Polskiej jako przyszłej Wspólnej Instytucji Zarządzającej programem.

Konsultacje społeczne projektu programu zostały zorganizowane we wszystkich krajach/regionach objętych programem. Projekt programu zamieszczony został również na stronie internetowej Wspólnej Instytucji Zarządzającej, a w regionach objętych programem zorganizowano kilka spotkań. Program został zaprezentowany władzom lokalnym, partnerom społecznym i gospodarczym, organizacjom pozarządowym, instytucjom edukacyjnym i innym potencjalnym beneficjentom jak też narodowym instytucjom odpowiedzialnym za polityki sektorowe. Wyniki konsultacji społecznych uwzględniono w końcowej wersji projektu programu.

Celem głównym Programu, realizowanego w ramach Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa, jest wsparcie zrównoważonego rozwoju społecznego i gospodarczego na obszarach przygranicznych Polski, Białorusi i Ukrainy. Program realizowany jest na przygranicznych obszarach Polski (podregion krośnieńsko-przemyski oraz rzeszowsko-tarnobrzeski na terenie województwa podkarpackiego), Ukrainy i Białorusi.

STAN REALIZACJI PROGRAMU WSPÓŁPRACY TRANSGRANICZNEJ POLSKA – BIAŁORUŚ – UKRAINA 2007–2013 W WOJEWÓDZTWIE PODKARPACKIM

Do chwili obecnej odbyły się dwa nabory wniosków. W ramach I naboru wniosków (2 listopada 2009 r. – 1 marca 2010 r.) zatwierdzono do dofinansowania 21 projektów o łącznej wartości dofinansowania 16,98 mln euro, w tym 6 projektów złożonych przez wnioskodawców z terenu województwa podkarpackiego o wartości 3,56 mln euro. Do chwili obecnej podpisano 2 umowy z beneficjentami z terenu województwa podkarpackiego

W dniach od 15.05 do 30.09.2011 trwał drugi nabór wniosków.

Wstępne statystyki II naboru wniosków PWT PL-BY-UA 2007–2013 (dotyczą całego obszaru Programu):

1. Liczba złożonych wniosków: 506 (wzrost o 65% w stosunku do 307 wniosków złożonych w I naborze).
2. Łączna wartość złożonych wniosków: 890 180 624.49 € (wzrost o 322% w stosunku do 210 864 233.73 € w I naborze).
3. Łączna wartość wnioskowanego dofinansowania: 796 116 573.36 € (wzrost o 325% w stosunku do 187 249 641.47 € w I naborze).
4. Łącznie 1515 partnerów we wszystkich projektach.

Natomiast struktura geograficzna wniosków przedstawia się w sposób następujący:

1. Projekty złożone przez polskich wnioskodawców – 402 (79,45%).
2. Projekty złożone przez ukraińskich wnioskodawców – 85 (16,80%).
3. Projekty złożone przez białoruskich wnioskodawców – 18 (3,55%).
4. Jeden projekt został złożony przez międzynarodową organizację z siedzibą w Szwajcarii.

Z ogólnej liczby 506 wniosków: 58 wniosków (11,5%) to projekty trójstronne, z włączeniem wniosku złożonego przez międzynarodową organizację, 360 wniosków (71,1%) to projekty polsko-ukraińskie, 88 wniosków (17,4%) to projekty polsko-białoruskie. Przewidywany termin ogłoszenia wyników naboru to wiosna 2012 r.

PODSUMOWANIE

Biorąc pod uwagę zaawansowanie programów współpracy transgranicznej w województwie podkarpackim, to z całą pewnością można stwierdzić, że stanowi ono istotny element polityki rozwoju tego województwa. Zapewnia przepływ doświadczeń pomiędzy regionami Polski, Ukrainy, Słowacji i Białorusi, a tym samym wspiera działania zmierzające do podniesienia jakości funkcjonowania instytucji samorządowych; ułatwia rozwój turystyki; zapewnia koordyna-

cję rozbudowy infrastruktury po dwóch stronach granicy państwowej; prowadzi do kulturowego i edukacyjnego rozwoju regionu; jest narzędziem promocji. Wszystkie te funkcje spełniane przez współpracę międzynarodową regionów sprawiają, że przyczynia się ona także do rozwoju gospodarczego.

Niemniej jednak nadal konieczny jest rozwój współpracy przygranicznej, poprzez rozbudowę infrastruktury granicznej, turystycznej i służącej ochronie środowiska, jak również przekazanie polskich doświadczeń regionom wschodnich sąsiadów Polski. Jest to ważny element zapobiegania procesowi marginalizacji powiatów przygranicznych Podkarpacia. Rozwój współpracy zagranicznej Podkarpacia z sąsiadami, a zwłaszcza Ukrainą i Słowacją, należy uznać za warunek konieczny dla wzrostu atrakcyjności inwestycyjnej, przemyślanej rozbudowy infrastruktury transportowej, a w konsekwencji rozwoju gospodarki. Jest on również niezbędnym elementem rozwoju kulturowego i politycznego.

LITERATURA

- Chojnicki Z., Czyż T., 1993, *Region i regionalizacja*, Warszawa.
- Kurcz Z., 2002, *Wybrane problemy życia społecznego na pograniczach*, Wyd. Uniwersytet Wrocławski, Wrocław.
- Rejman K., 2007, *Rozwój współpracy transgranicznej szansą na rozwój regionów przygranicznych*, red. nauk. K. Rejman, M. Karapyta, *Rola demokracji lokalnych w rozwoju obszarów przygranicznych Polski i Ukrainy*, Lubaczów.
- Skrzypek A., 2006, *Zrastanie się Europy Wschodnie rubieże Unii Europejskiej*, Warszawa.
- Stolarczyk M., Kuzicki J., 2003, *Małe regiony w wielkiej polityce Polski, Słowacji i Ukrainy*, Rzeszów.
- Studia Europejskie., 2010, Centrum Europejskie Uniwersytetu Warszawskiego nr 3, red. D. Milczarek, Warszawa.
- Ślusarz G., 2008, *Potrzeby i możliwości rozwoju współpracy transgranicznej na przykładzie Podkarpacia*, Rzeszów.
- Więckowski M., 2004, *Przyrodnicze uwarunkowania kształtowania się polsko-słowackich więzi transgranicznych*, Warszawa.

Streszczenie

W artykule prezentowane są dane pokazujące skalę wsparcia dla regionu, które otrzymuje z Unii Europejskiej w ramach funduszy Polityki Spójności, który porównując z okresem 2000–2006 (około 3 miliardy PLN) powiększył się prawie pięciokrotnie. Projekty dotyczą danych zatwierdzonych (w tym tych wdrażanych) i mogą ulec zmianie w wyniku okresowej aktualizacji wykazów.

Głównym celem programu wprowadzonego przez Europejski Instrument Sąsiedztwa i Partnerstwa jest popieranie zrównoważonego rozwoju społecznego i gospodarczego w obszarach granic Polski, Białorusi, Ukrainy i Słowacji. Program jest wprowadzony w obszarach granicy Polski, Ukrainy i Białorusi.

Implementation of Cross-Border Cooperation Programmes in Podkarpackie Voivodeship in Financial Perspective 2007–2013

Summary

In this article we present data showing the scale of support the region receives from EU funds under the Cohesion Policy, which when compared to the period 2000–2006 (about 3 billion PLN) has increased almost fivefold. The data concern projects approved (including the ones being implemented) and they may change as a result of periodic updating of lists.

The main objective of the Programme, implemented under The European Neighbourhood and Partnership Instrument, is to support sustainable social and economic development in border areas of Poland, Belarus, Ukraine and Slovakia. The programme is implemented in the border areas of Poland, Ukraine and Belarus.